

N:o 7 a.

Ank. till Riksd. kansli den 21 febr. 1893, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar dels under riksstatens fjerde hufvudtitel om anslag till Generalstabens topografiska arbeten och dels under sjette hufvudtiteln om anslag till rikets ekonomiska kartverk.

(2:a U. A.)

I den till Riksdagen den 16 nästlidne januari aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under anslags-titeln »Generalstabens topografiska arbeten» å fjerde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1894 bevilja, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten, 90,000 kronor.

Vidare har Kongl. Maj:t i samma proposition under sjette hufvudtiteln föreslagit, att Riksdagen måtte, utöfver det å nämnda hufvudtitel för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslag, 6,000 kronor, under samma hufvudtitel på extra stat för år 1894 anvisa till de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län och de delar af Vesterbottens län, som vore belägna ofvan odlingsgränsen eller ingå i kartblad, tillhörande den under utgifning varande kartan öfver förstnämnda län, 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket

45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifva, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen finge användas äfven till bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

I enlighet med hvad utskottet anmält i punkten 2:o) af sitt utlåtande n:o 7, får utskottet här i ett sammanhang afgifva yttrande öfver dessa Kongl. Maj:ts framställningar.

Af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvärenden för den 14 nästlidne januari inhemtas, att chefen för generalstabens topografiska afdelning i skrifvelse till Konungen den 26 november 1892 erinrat, att flera gånger och särskildt i dåvarande afdelningschefens skrifvelse den 16 november 1889 med styrka framhållit, att generalstabens topografiska arbeten ej kunde nöjaktigt ordnas med ett mindre årsanslag än 90,000 kronor, att sistnämnde afdelningschef till stöd för denna åsigt åberopat samstämmade uttalanden såväl af sin företrädare i embetet, som af de sakkunnige män, hvilka tid efter annan af Kongl. Maj:t erhållit uppdrag att söka bringa frågan om vårt lands kartläggning till en lycklig lösning, att på grund af dessa af kartverkskommissionen jemväl förordade framställningar Kongl. Maj:t såväl af 1892 års Riksdag som af de båda närmast föregående åskat en förhöjning till 90,000 kronor i årsanslaget till generalstabens topografiska arbeten, men att Riksdagen icke beviljat högre belopp än 75,000 kronor, dervid Riksdagen emellertid medgifvit, att möjligen uppkommande besparingar på de ekonomiska kartverken finge för de topografiska arbetena användas.

För sin del hade — meddelar departementschefen — den nuvarande chefen för generalstabens topografiska afdelning förklarar sig i allo vara af samma åsigt som företrädaren. Om, hade han yttrat, otillräckligheten af det för de topografiska arbetena anvisade anslag redan förnt vållat svårigheter, måste verkningarna deraf för framtiden så mycket mera göra sig gällande, som från och med år 1893 förökade oafvisliga kraf komme att ställas på afdelningsens utgiftsstat, under det att besparingar till motsvarande belopp icke kunde å de ekonomiska kartverken beredas.

I förslaget till 1893 års stat hade dessa beräknats att utgå med sammanlagdt 6,000 kronor och efter afdelningschefens åsigt vore detta också det största belopp, hvartill nämnda besparingar under för handen varande förhållanden kunde bringas.

Hvad det allmänna ekonomiska kartverket anginge, upptoge arfvodestaten för der anstälde kartografer och öfriga biträden ensam för sig

ett belopp af i det närmaste 41,000 kronor, eller 56 proc. af kartverkets hela årsinkomst, ett förhållande, beroende derpå, att för närvarande 10 af kartverkets 11 kartografer tjenat så länge, att de på grund af Kongl. brefvet den 16 juni 1875 blifvit uppflyttade i högsta arfvodesklassen.

De återstående, till omkostnader vid fält- och byråarbetena disponibla medlen kunde enligt afdelningschefens åsigt endast med svårighet räcka till att bekosta fältarbetena i den omfattning, som personalens behöriga användande kräfde, och att möjliggöra uppfyllandet af åtagna förbindelser i afseende å kartornas af de respektive länen bekostade utgifning.

Besparingar å anslaget till Norrbottens läns kartverk åter kunde åstadkommas endast genom att något fördröja den hittills raskt fortgående utgifningen af redan färdigmätta blad, en omständighet, så mycket beklagligare, som ifrågavarande kartverk afsåge upprättandet af en på samma gång topografisk och ekonomisk karta öfver denna landets nordligaste del.

Ett bidrag af 6,000 kronor från de båda ekonomiska kartverken vore emellertid, fortsätter afdelningschefen, långt ifrån tillräckligt att i afsevärd grad ändra det topografiska kartverkets ekonomiska ställning. Så kunde, oaktadt, hvad år 1893 anginge, nämnda belopp beräknats att, utöfver det beviljade årsanslaget 75,000 kronor, tillgodokomma ifrågavarande kartverk, för årets fältmätningar, deruti inberäknade nödiga öfningsarbeten samt i hög grad behöfliga revideringsarbeten, icke beredas större tillgångar än 24,700 kronor, eller ej fullt en tredjedel af det beviljade årsanslaget, och kunde man äfven i gynnsamt fall icke beräkna att för denna summa erhålla mera än 25 kvadratmil nymätt areal, eller ungefär hvad som inrymdes på *ett* af kartverkets blad i skalan 1:100,000. Kartverkets öfriga tillgångar toges nemligen helt och hållet i anspråk för geodetiska, höjdmättings-, rit- och gravyrarbeten, för hvilka en väl utbildad personal måste underhållas, äfvensom för öfriga med kartverkets utgifning förbundna utgifter, och slutligen måste jemväl medel beredas för den på senare tider tillkomna nya utgiftsposten, stomkartesammansättningen.

Enda utvägen att inom ramen af de hittills beviljade anslagen tillgodose sådana nya kraf på kartverkets utgiftsstat vore, enligt afdelningschefens åsigt, att ytterligare inskränka de redan nu i otillräckligt omfång bedrifna nymätningarna och att nästan alldeles inställa revideringsarbetena, hvilka redan förut långt ifrån bedrifvits till den utsträckning, som af kartverkets underhållande i tidsenligt skick betingades. Om man således

ville förebygga, att nuvarande för kartverkets utveckling och bestånd högst ogynnsamma förhållande jemväl under år 1894 skulle komma att fortfara, vore enda utvägen att, på sätt föregående afdelningschefer föreslagit, höja årsanslaget till topografiska kartverket till 90,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagsförhöjningen skulle, yttrar afdelningschefen, nästan helt och hållet komma nymätningen och revideringen till godo, hvarigenom också dessa de mest magtpåliggande grenarna af afdelnings verksamhet skulle kunna bringas till den höjd af utveckling, som de under nuvarande förhållanden rätteligen kunde och borde intaga.

På grund häraf hade chefen för generalstabens topografiska afdelning hemställt, att anslaget till generalstabens topografiska arbeten måtte för år 1894 bestämmas till 90,000 kronor.

Denna framställning hade tillstyrkts af såväl kommissionen för de allmänna kartarbetena som af t. f. chefen för generalstabens.

Departementschefen har för egen del yttrat, att, då han de flera gånger, han såsom chef för generalstabens haft att handlägga frågan om anslaget till det topografiska kartverket, städse uttalat sig för nödvändigheten af dettas ökande och han, i likhet med samtliga de i ärendet hörda myndigheter, fortfarande vore af den åsigt, att ett bedrivande af nämnda kartverks arbeten i den jemförelsevis mindre betydande omfattning, som anslagets förutvarande belopp medgåfve, ur ingen synpunkt kunde anses vara för det allmänna fördelaktigt, han funne sig böra understödja afdelningschefens förevarande förslag.

Chefen för civildepartementet har till statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 14 nästlidne januari i fråga om behovet af anslag till de ekonomiska kartverken anført hufvudsakligen följande:

Enligt fastställda stater för de ekonomiska kartverken för innevarande år skulle kostnaderna under året utgöra:

för det allmänna ekonomiska kartverket, som hade att kartlägga södra och mellersta delarne af riket, 69,700 kronor och

för Norrbottens läns ekonomiska kartverk 28,200 kronor.

De tillgångar, som för dessa utgifter kunde påräknas, vore för mellersta och södra delarne af riket:

anslag på ordinarie stat 6,000 kronor, anslag på extra stat 45,000 kronor, under anslaget till landtmäteristaten besparade 24 andre-landtmätarelöner 21,600 kronor samt förslagsvis beräknad inkomst för under år 1892 försålda kartor och beskrifningar 100 kronor; eller tillhoppa 72,700 kronor; och

för Norrbottens län:

anslag på extra stat 31,000 kronor och förslagsvis beräknad inkomst genom försäljning af kartor och beskrifningar 200 kronor, eller tillhoppa 31,200 kronor.

Å tillgångarna för hvarterdera kartverket beräknades sålunda ett öfverskott af 3,000 kronor och, enligt hvad Kongl. Maj:t beslutat, finge det sålunda å de extra anslagen till kartverken uppstående öfverskottet i mån af behof användas till bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

I skrifvelse den 26 november 1892 hade afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning gjort framställning om de anslag, som för kartarbetenas bedrivande under år 1894 erfordrades, och i detta afseende hemställt, att de för innevarande år för ifrågavarande ändamål anvisade anslag äfven måtte för år 1894 få utgå med oförändrade belopp, hvarjemte afdelningschefen föreslagit, att, liksom hittills skett, medgifvande måtte lemnas att använda den behållning, som möjligen kunde uppstå å de ekonomiska kartverkens anslag, till bestridande af utgifter för generalstabens topografiska arbeten.

Hvad afdelningschefen sålunda hemställt och föreslagit hade af kommissionen för de allmänna kartarbetena förordats till bifall.

Med anledning deraf att, ehuru uti den framställning, som legat till grund för Kongl. Maj:ts hemställan till Riksdagen år 1892 om anslag till de ekonomiska kartarbetena, dåvarande afdelningschefen vid generalstabens topografiska afdelning uttalat den mening, att anslaget till Norrbottens läns ekonomiska kartverk kunde för år 1894 nedbringas till 24,000 kronor, nuvarande afdelningschefen i det nu föreliggande förslaget upptagit anslaget till detta kartverk till oförminskadt belopp, hade departementschefen från nuvarande afdelningschefen begärt och erhållit en promemoria, deruti afdelningschefen hufvudsakligen anfört följande:

»Innan man genom minskning i anslaget till Norrbottens kartverk föranleder rubbning i arbetenas gång och tvingar till minskning af den nu befintliga, arbetsskickliga personalen, som sedan ej inom flera år kan med fullgoda arbetskrafter ersättas, synes mig att det vore rätta tidpunkten att, i samband med bestämmande af 1895 års anslag, pröfva frågan, huruvida Sveriges kartläggning norrifrån skall upphöra, då man nått södra gränsen för den nu planlagda kartan öfver Norrbotten, 65:te parallelgraden, samt uppmätt de delar af Vesterbottens län, som ligga ofvan odlingsgränsen, eller om det ej fastmera vore i alla afseenden fördelakti-

gare, att med den befintliga personalen, som är van vid arbeten i dessa trakter och i denna lilla mätskala samt hittills visat ett synnerligen godt arbetsresultat under förhållanden, som ej hafva sin motsvarighet i landets sydligare delar, fortsätta arbetena åtminstone öfver hela den del af Vesterbottens län, som ej behöfver uppmätas i utförligare skala än den hittills för Norrbottens län använda.

Från denna senare förutsättning, som synes mig i alla afseenden naturligtast och fördelaktigast, då man derigenom bibehåller kontinuitet i arbetena och använder arbetskrafterna, der de på grund af sin utbildning bäst lämpa sig, har man äfven utgått i den utredning angående hela landets topografiska kartläggning, som medföljde framställning till 1890 års riksdag angående förhöjdt anslag till generalstabens topografiska arbeten. Man torde äfven få antaga att Riksdagen, åtminstone i hufvudsak, gillade den gjorda framställningen samt de skäl och utredningar, på hvilka den grundade sig, då på framställningen följde en anslagsförhöjning, visserligen ej den begärda till 90,000 kronor, men dock en förhöjning från 60,000 kronor till 75,000 kronor.

Skall Norrbottens kartverks personal fortsätta med uppmätning af Vesterbottens län utöfver redan bestämda delar deraf, bör beslut derom fattas i samband med bestämmandet af 1895 års anslag, på det att nödiga förarbeten, triangelmätning och stomkartesammansättning, må i tid hinna utföras.

Förr, än denna fråga blifvit afgjord, torde ej heller minskning böra ske i kartverkets anslag. Minskas nemligen detta anslag utan motsvarande förhöjning i den topografiska afdelningens arbetsanslag, så kan ej den topografiska afdelningen i rätt tid triangulera och bereda stomkarta, för den händelse man sedan skulle vilja kartlägga nu ej afsedda delar af Vesterbotten.

Men äfven under den förutsättning, att Norrbottens kartverk, som visar det gynsammaste förhållandet mellan kostnad och arbetskvantitet, om några år skulle upphöra, måste väl i alla händelser personalens arbetsduglighet på lämpligaste sätt tagas i anspråk intill den tid, då kartograferna kunna erhålla pension. Äfven ur denna synpunkt är det fördelaktigt, om medel beredas till nödiga triangulerings- och stomkartearbeten, så att dessa kartografer kunna finna sysselsättning i nordliga Sverige till fortsättning af sina föregående arbeten. De lemna der ett vida värdefullare bidrag till landets kartläggning, hvilket ju är alla arbetenas slutmål, samt åstadkomma en vida billigare arbetsprodukt, än

om de skola med dryga kostnader förflyttas till mellersta Sverige och der på äldre dagar inöfva nya arbetsmetoder och lefva under nya förhållanden, der de ej kunna, såsom hittills, åtnöja sig med mindre ersättning än öfrige kartografer.

Så vidt skilda, som norra och södra Sverige äro, torde det utan allt tvifvel vara fördelaktigast att inom hvardera landsändan arbeta med ur ortens befolkning rekryterad personal; då man är nog lycklig att hafva en liten corps, som i norra Sverige arbetar billigt och väl, bör man ej nu ställa densamma på indragning för att kanske om ett eller annat årtionde åter nödgas med uppoffring af tid och penningar bilda en ny i något af de norrländska länen, der de söderifrån kommande arbeidskrafterna ej visa sig lämpliga. Snarare då så länge som möjligt draga fördel af densamma inom ett område, der den är lämpligare än de öfriga arbeidskrafter, man disponerar.

På grund af hvad som ofvan blifvit anfördt anser jag mig ej kunna förorda en minskning i det till Norrbottens läns kartverk nu utgående anslaget, förr än afgjort blifvit, huruvida ej kartverkets personal bör öfvertaga hela Vesterbottens läns uppmätning eller åtminstone trygghet vunnits för utförandet af triangelmättnings- och stomkartarbeten i det omfång att Norrbottens kartverks nuvarande personal kan under sin återstående tienstetid beredas tillfälle till fortsättning af sina arbeten i norra Sverige.»

Då en minskning af anslaget till Norrbottens läns ekonomiska kartverk, innan den i promemorian vidrörda frågan om kartläggning af Vesterbottens län genom detta kartverks personal blifvit afgjord, måste komma att medföra olägenhet, derest beslut framdeles fattades, att kartverket skulle bibehållas för kartläggning af sistnämnda län, i hvilket fall anslaget fortfarande blefve behöfligt till dess nuvarande belopp, samt å andra sidan anslagets bibehållande oförminskadt för år 1894 medförde den förmån, att kartan öfver Norrbottens län och de delar af Vesterbottens län, som det redan nu vore bestämdt att ifrågavarande kartverk skulle bearbeta, blefve fullbordad tidigare än eljest skulle blifva fallet, ansåge departementschefen sig böra förorda att anslaget för år 1894 bestämdes till samma belopp, som under en följd af år utgått, eller 31,000 kronor, liksom departementschefen icke hade något att erinra i afseende å det för det allmänna ekonomiska kartverket föreslagna anslagsbeloppet.

Med anledning af afdelningschefens hemställen att möjligen uppstående behållningar å anslagen till de ekonomiska kartverken måtte få användas

till bestridande af utgifter för de topografiska kartarbetena, ansåge departementschefen sig böra upprepa sin vid två föregående tillfällen, vid behandlingen af frågan om anslag till de ekonomiska kartverken, gjorda erinran att, derest det årliga anslaget till det topografiska kartverket höjdes till 90,000 kronor, hvarom Kongl. Maj:t beslutit att till Riksdagen göra framställning, det icke vidare blefve behöfligt att för de topografiska kartarbetena anlita besparingar å de ekonomiska kartverkens anslag. Då emellertid det medgifvande i afseende å dylika besparingars användande, som hittills plägat af Riksdagen lemnas, fortfarande vore behöfligt, derest Kongl. Maj:ts berörda framställning icke skulle komma att af Riksdagen bifallas, syntes ett dylikt medgifvande äfven för år 1894 böra af Riksdagen äskas.

Det förslag till landtmätericorpsens omorganisation, hvilket departementschefen vid föregående tillfällen omnämnt såsom berörande det ekonomiska kartverket och de därför behöfliga anslag, hade ännu icke blifvit slutligen pröfvadt. De besparade andre-landtmätarelönerna vore fortfarande alltså för de ekonomiska kartverken att påräkna.

Då Kongl. Maj:t nu åter förnyat sin af de tre senaste lagtima Riksdagarne afslagna framställning om förhöjning till 90,000 kronor af anslaget till det topografiska kartverket, samt behovet af ökade hjälpmedel för bedrifvande af särskildt vissa till detta kartverk hörande arbeten synts utskottet efter den utredning i ämnet, som lemnats till statsrådsprotokollet, vara till fullo ådagalagdt, har utskottet ansett sig böra här ingå i undersökning, huruvida icke genom vidtagande af ändamålsenliga åtgärder beträffande anordningen af kartarbetena i deras helhet skulle kunna beredas möjlighet att, utan att öfverskrida summan af de till kartverken nu utgående anslag och utan att träda de ekonomiska kartverkens speciella intresse för nära, tillgodose ifrågavarande behof. Såsom ett steg i sådan riktning har då för utskottet framställt sig ett återupptagande, ehuru i betydligt modifierad form, af den plan till de allmänna kartarbetenas bedrifvande, som Kongl. Maj:t, i anledning af 1880 års Riksdags skrivelse i ämnet, framlade för 1885 års Riksdag, men som då icke vann Riksdagens godkännande. Enligt denna plan skulle de ekonomiska och topografiska kartverken i afseende å personal och anslag sammanslås till ett enda kartverk, benämndt »rikets allmänna kartverk», hvarjemte vederbörande anslag skulle något höjas och åtskilliga förenklingar vidtagas i ar-

betsmetoderna. Utskottet föreställer sig nu, att om en närmare förening mellan de olika kartverken kunde åstadkommas så till vida, att dels de till dem utgående anslag sammanfördes till ett enda, hvilket af Kongl. Maj:t sedermera finge mellan de tre verken fördelas, dels ock de hinder, hvilka för närvarande i viss mån förefinnas för ett användande af ett verks personal för något af de andras behof, undanröjdes, härigenom skulle beredas afsevärda fördelar och detta icke allenast för de topografiska utan äfven för de ekonomiska kartarbetena. Olägenheten af att de till de allmänna kartarbetena anvisade anslagen äro till på förhand af Riksdagen bestämda belopp fördelade mellan de tre verken synes utskottet tydligen framgå deraf, att verkens arbeten äro i vissa afseenden likartade och i andra åter af hvarandra beroende. Det närmare samarbete mellan verken, som skulle möjliggöras genom den af utskottet förordade anordningen, måste enligt utskottets förmenande vara egnadt att åstadkomma en minskning i åtskilliga utgiftsposter, hvarigenom åter ökade medel kunde blifva tillgängliga för tillgodoseende af sådana grenar af det allmänna kartläggningsarbetet, hvilka vid hvarje tidpunkt kunde anses företrädesvis deraf vara i behof.

I afvaktan på att utredning och förslag i det af utskottet ofvan angifna syfte blifver af Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagdt, anser sig utskottet emellertid icke kunna förorda någon förhöjning af nu utgående anslag till de topografiska arbetena.

Hvad Kongl. Maj:t under anslagstiteln »rikets ekonomiska kartverk» äskat och föreslagit har icke gifvit anledning till annan särskild erinran från utskottets sida än att utskottet, med afseende å innehållet i chefens för generalstabens topografiska afdelning i statsrådsprotokollet öfver civilärenden omförmälda promemoria, velat framhålla angelägenheten af att definitivt beslut snarast fattas, huru vida den ursprungligen allenast för Norrbottens län afsedda, enklare och i mindre skala försiggående ekonomiska kartläggningen skall utsträckas längre söderut, än nu är bestämdt eller icke; och har utskottet i detta hänseende föreställt sig, att med afseende ej mindre å ifrågavarande kartläggnings relativa billighet än äfven derå, att skalan och metoden synas vara fullt tillfyllestgörande äfven för de inre, glest bebyggda delarne af mellersta Norrland, samt möjligen äfven för vissa delar af södra Norrland och norra Svealand, samma kartläggning borde få fortgå icke obetydligt längre söderut. Härigenom skulle de för fullbordande af hela landets ekonomiska kartläggning erforderliga kostnaderna komma att nedbringas, i följd hvaraf, om nu utgående anslagsbelopp

fortfarande under en följd af år anvisades, denna kartläggning komme att fullbordas tidigare än man nu kan beräkna.

I sammanhang med det förestående har utskottet till sist velat fästa uppmärksamhet på en i fråga om användningen af anslaget till de topografiska arbetena förekommande, enligt utskottets förmenande, mindre egentlig anordning. Enligt hvad utskottet inhemtat, utgå nemligen från detta anslag dagtraktamenten jemväl till de aspiranter vid generalstabens, hvilka under den egentliga aspiranttiden för sin egen utbildning äro kommenderade till tjentgöring vid de topografiska arbetena. Då denna deras tjenstgöring emellertid icke är till något egentligt gagn, utan snarare till hinders för fortgången af dessa arbeten, synes det utskottet riktigare, att medel till ifrågavarande dagtraktamenten beredas från annat håll.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

a) att Kongl. Maj:ts under fjerde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten må på det sätt bifallas, att Riksdagen till berörda ändamål på extra stat för år 1894 anvisar 75,000 kronor,

b) att Riksdagen må, utöfver det å riksstatens sjette hufvudtitel för rikets ekonomiska kartverk uppförda ordinarie anslag, 6,000 kronor, under samma hufvudtitel på extra stat för år 1894 anvisa till de ekonomisk-geografiska kartarbetena i Norrbottens län och de delar af Vesterbottens län, som äro belägna ofvan odlingsgränsen eller ingå i kartblad, tillhörande den under utgifning varande kartan öfver förstnämnda län, 31,000 kronor och för de ekonomiska kartarbetena i öfriga delar af riket 45,000 kronor, eller tillsammans 76,000 kronor, äfvensom medgifva, att möjligen uppstående behållningar å båda anslagen må användas äfven till bestridande af utgifter för det topografiska kartverket.

Stockholm den 21 februari 1893.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.